

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

В.о. директора ННІ соціології та медіакомунікацій

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Культура довіри в сучасному світі»

рівень вищої освіти _____ третій (освітньо-науковий) _____

галузь знань _____ 05 – Соціальні та поведінкові науки _____

спеціальність _____ 054 Соціологія _____

освітня програма _____ Соціологія (підготовки докторів філософії) _____

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ вибіркова _____

навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій _____

2025/2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

Протокол від «29» серпня 2025 року, протокол № 1.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Лариса ХИЖНЯК – доктор соціологічних наук, професор, професорка закладу вищої освіти кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Протокол від «30» червня 2025 року № 14.

Завідувачка кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Ірина СОЛДАТЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціологія»

Гарант освітньої програми «Соціологія»

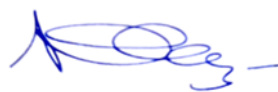

Віль БАКІРОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету.

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1.

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Культура довіри в сучасному світі» складена відповідно до освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з галузі 05 – Соціальні та поведінкові науки
зі спеціальності 054 Соціологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у здобувачів уявлення про роль довіри в сучасному світі в механізмі підвищення ефективності функціонування та розвитку соціальних інститутів, організацій завдяки використанню технологій конструювання довіри до них; вироблення навичок ідентифікації типів довіри й оволодіння методами формування культури довіри в різних соціальних практиках.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: сформувати у здобувачів здатність використовувати структурні можливості, що заохочують довіру, та агентурні ресурси, що формують культуру довіри; ідентифікувати культуру довіри, проводити аналіз різних сторін (емоційних, когнітивних, прагматичних, символічних і т. ін.) довірчої поведінки індивідів і груп; використовувати семантичний простір поняття «довіра» в соціологічному дослідженні довіри; ідентифікувати кризи довіри в різних сферах суспільного життя та володіти механізмами їх попередження та подолання засобами соціальних технологій.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
6 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	-
Самостійна робота	
72 год., у т.ч. 40 год - дві контрольні роботи	-

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК05. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

РН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми соціології державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу соціальних досліджень, наявні соціологічні дані.

РН05. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з соціології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів,

РН06. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці.

РН11. Ефективно комунікувати в різних комунікативних просторах; зберігати толерацію та коректно захищати свою позицію; розробляти алгоритми наукової аргументації, ведення наукових дискусій.

РН12. Уміння висловлювати власну думку у ясних, чітко структурованих текстах, пов'язаних з академічною та професійною сферою, висловлювати та підтримувати певну точку зору з наданням аргументації та прикладів.

1.8. Перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни: методологія та методи соціологічного дослідження; соціологія ХХІ століття; філософські засади та методологія наукових досліджень.

Викладання дисципліни проводиться у дистанційному форматі у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні”, затвердженого Законом України № 2102-ІХ від 24.02.2022 р., Указу Президента України від 23 липня 2024 року № 469/2024 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”, затвердженого Законом України № 3891-ІХ від 23.07.2024 р. Платформами дистанційного навчання є Zoom, Telegram.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Ідея довіри та проблеми її реалізації в сучасному світі

Фактори актуалізації довіри в сучасному світі. Теоретична модель довіри. Природа довіри. Сучасні трактування довіри: а) з позицій певного набору якостей (моральний підхід бере початок від Аристотеля); б) з позицій вимог, які висуває сучасне складно організоване суспільство до людини як виконавця певних соціальних ролей (структурно - функціональний підхід (М. Вебер, Н. Луман, Е. Гідденс, Т. Парсонс); в) з позицій входження в ціннісно-нормативну систему суспільства, яка регулює його діяльність

(Дж. Ролз, Ю. Хабермас). Характеристики сучасності (суспільства модерну), що передбачають необхідність довіри (за П. Штомпкою).

Суспільна довіра як базова цінність. Основні парадигми аналізу довіри / недовіри. Радіус довіри. Ключові характеристики довіри. Дослідження довіри як складової соціального капіталу (П. Бурдьє, Д. Гамбетти, Дж. Коулмен, Р. Патнем, Ф. Фукуяма). Довіра як чинник політичного розвитку: погляд Ф. Фукуями.

Тема 2. Типологія, структура й елементи довіри

Проблема ідентифікації видів довіри в сучасному світі. Місце довіри в системі найбільш близьких до неї понять: віри, розрахунку, контролю і впевненості.

Типологія довіри за трьома ознаками: 1) в залежності від типу суспільства; 2) в залежності від об'єкта довіри; 3) в залежності від ступеню інституціоналізації довіри в суспільстві.

Особиста довіра («віртуальна» довіра): до політиків, глав держав, знаменитостей, «зірок». Категоріальна довіра (стать, раса, вік, релігія, добробут). Позиційна – довіра / недовіра певним соціальним ролям (мати, лікар, друг; податковий інспектор, шпигун та ін.). Групова довіра: футбольна команда для фанатів, студентська група для викладача. Інституційна довіра (школа, університет, церква, банк), включаючи «процедурну» довіру інституціональним практикам і процедурам (довіра науці, демократії, ринку). Комерційна довіра (до продукції певного роду, країни-виробника, фірмі, автору і т.ін.). Системна довіра (до соціальних систем, порядків і режимів). Одностороння довіра (one-side trust) і взаємна довіра (reciprocal trust).

Особливості довіри до абстрактних систем (символічних знаків, експертних систем). Емоційне та когнітивне в довірі. Типи довіри: когнітивне й афективне в довірі.

Тема 3. Культура довіри: проблема вимірювання

Поняття «культура довіри», його операціоналізація. Три виміри довіри (за П. Штомпкою). Аналітична схема чотирьох систем довіри (за П. Штомпкою). Ф. Фукуяма про культуру довіри. Чотири контексти породження довіри у предмодернових суспільствах (за Е. Гідденсом). Процеси появи і руйнування культури довіри.

Інтерпретація поняття «довіра» в соціологічному знанні. Соціологічні концепції довіри. Вимірювання довіри в малих групах («Шкала міжособистісної (соціальної) довіри» Джуліана Роттера (Julian B. Rotter), 1967 р.). Вимірювання довіри на рівні суспільства та соціальних інститутів.

Формалізована та операціоналізована процедури аналізу довіри. Рівень довіри: шкали вимірювання. Індекси довіри. Баланс між довірою і недовірою.

Тема 4. Соціальні технології формування культури довіри

Довіра як фактор консолідації сучасного суспільства. Довіра і безпека в інформаційному суспільстві. Довіра та її ресурси в сучасному цифровому суспільстві. Кредит довіри та чинники, які його визначають. Ризики як чинники зростання недовіри у глобальному світі в цифрову епоху.

Культурно-історична, соціальна та особистісна обумовленість довіри. Фактори, що впливають на формування довіри на різних рівнях і в різних сферах суспільного життя. Умови для виникнення та підтримки довіри у мирний час і під час війни. Адаптаційні реакції, захисні механізми у відповідь на руйнування довіри в суспільстві (за П. Штомпкою). Аналіз різних сторін (емоційних, когнітивних, прагматичних, символічних і т. ін.) довірчої поведінки індивідів і груп, що взаємодіють між собою. Заходи підвищення рівня довіри в різних видах професійної діяльності. Вербальні і невербальні комунікації у формуванні довіри. Джерела, функції, форми недовіри. Комунікативні стратегії виходу із соціальної недовіри. Довіра і м'яка сила в міжнародних відносинах.

Довіра у партнерських відносинах: сутність, чинники, перспективи.

Довіра як важель сталого розвитку у сучасному світі. Роль довіри в реалізації Цілей сталого розвитку.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	семінари	с. р.
1. Ідея довіри та проблеми її реалізації в сучасному світі	14	2	4	8
2. Типологія, структура й елементи довіри	14	2	4	8
3. Культура довіри: проблема вимірювання	22	2	4	16
4. Соціальні технології формування культури довіри				
Контрольна робота № 1	20			20
Контрольна робота № 2	20			20
Усього годин	90	6	12	72

4. Теми семінарських (практичних) занять

Назва теми заняття	Кількість годин
Тема 1. Ідея довіри та проблеми її реалізації в сучасному світі	4
Тема 2. Типологія, структура й елементи довіри	4
Тема 3. Культура довіри: проблема вимірювання	2
Тема 4. Соціальні технології формування культури довіри	2
Усього	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
		денна
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу, виконання завдання за темою «Ідея довіри та проблеми її реалізації в сучасному світі». Повідомлення, дискусія, виконання завдань	8
2	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою «Типологія, структура й елементи довіри». Повідомлення, виконання завдання, підготовка до участі в дискусії.	8
3	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою «Культура довіри: проблема вимірювання». Повідомлення, виконання завдань, підготовка до участі в дискусії.	8

4	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу, виконання завдання за темою «Соціальні технології формування культури довіри». Повідомлення, виконання завдання, підготовка до участі в дискусії.	8
	Вид: позааудиторна Контрольна робота № 1. Текст контрольної роботи.	20
	Вид: позааудиторна Контрольна робота № 2. Текст контрольної роботи.	20
Разом		72

6. Індивідуальні завдання Контрольні роботи

Згідно з навчальним планом здобувачі вищої освіти виконують дві контрольні роботи.

Контрольна робота № 1

Тема «Довіра як соціальна чеснота»

Завдання: Прокоментуйте наведені нижче цитати із книги Валле Віри У пошуках Людини. Номо emoticus. Київ: Дух і літера, 2022. 288 с. Наведіть приклади. Відповідь оформіть як доповідь на тему «Довіра як соціальна чеснота». Опишіть 4 тези із наведених цитат. Наведіть приклади.

Орієнтовні питання для доповіді: 1) довіра, ризик, вразливість; 2) довіра, співпраця і соціальний капітал; 3) довіра і нормотворчість; 4) довіра, емоції у соціальній взаємодії.

- 1) С. 64-65. «Довіра – це готовність прийняти ризик в умовах очікування поведінки іншої людини з урахуванням фактора обмеженості інформації. Довіра – не просто спосіб діяти певним чином у певній ситуації, це мотивація діяти відповідним чином у співпраці. Причому той, хто довіряє іншому, свідомо робить себе вразливим, адже сприймає іншу сторону як таку, що пов'язана з ним спільними цілями або цінностями».
«Оскільки основною функцією довіри є забезпечення спільної діяльності, цей емоційний стан є справжньою соціальною чеснотою. Довіра – це очікування членів спільноти щодо передбачуваності поведінки інших її членів відповідно до узгоджених неформальним чином норм. Довіра у спільноті може базуватися на релігійних цінностях, принципах чесності й справедливості, що поділяються її членами, національній ідентифікації й відчутті належності до нації, професійних стандартах поведінки і корпоративних кодексах етики, а також на спільних економічних інтересах».
- 2) С. 66-67. «Довіра об'єднує членів будь-якої групи тісними зв'язками взаєморозуміння і поваги, а тому сприяє ефективнішій співпраці таких груп. Ця соціальна чеснота продукує енергію єдності, необхідну для позитивних соціальних рішень та протидії соціальному злу». «Соціальний капітал, основу якого становить довіра, є фундаментом громадянського суспільства і демократії, адже він дає змогу різним групам об'єднуватися для захисту інтересів, що недостатньо враховуються державою або суцільно ігноруються нею, і сприяє налагодженню партнерських відносин між державою та громадянами».
- 3) С. 67-68. «Хоча правила і система норм є важливими для регламентації діяльності індивідів як на макро-, так і мікрорівні, очевидним є те, що вони не скасували необхідність взаємної довіри між учасниками суспільних відносин. Між правилами і довірою існує зворотний зв'язок: чим більше людям потрібні правила, що регулюють їхні дії, тим менше вони довіряють одне одному, і навпаки».

- 4) С. 68. «Довіра є емоційним станом, що слугує основою будь-якої спільної діяльності. Індивіди розширюють свої можливості, коли вони дотримуються правил співпраці, які хоч і обмежують свободу їхнього вибору, але дозволяють їм вступати у взаємодію з іншими членами спільноти і координувати свої дії. Довіра – це соціальна чеснота, без якої неможлива жодна спільна діяльність».

Контрольна робота № 2

Тема «Рейтинг довіри в сучасному світі – Edelman Trust Barometer»

Завдання. 1) Визначити роль і значущість рейтингу довіри в сучасному світі, що проводить Edelman Trust Barometer. 2) Розробити власні критерії оцінювання методології, показників, методів цього рейтингу. 3) Визначити роль цього світового рейтингу у моніторингу й оцінюванні досягнення Цілей сталого розвитку. 4) Запропонувати поради щодо удосконалення цього рейтингу (мінімум дві рекомендації) та визначити можливості його застосування для порівняння показників довіри в Україні і світі та її місця у світовому рейтингу.

За контрольну роботу як окрему складову освітнього компонента навчальної дисципліни за рішенням комісії зараховуються результати, отримані здобувачем у неформальній освіті.

7. Методи навчання

Лекційні заняття. Методи: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький; наочні методи - ілюстрація, демонстрація (презентація лекцій).

Семінарські заняття: есе, аналітичні завдання, групові проєкти та презентація їх результатів, колективне обговорення дискусійних питань; доповіді (реферати), тестові завдання.

8. Методи контролю

Усне опитування, виконання й оцінювання завдань до поточного контролю, залікова робота. Навчальна дисципліна включає 4 теми. Виконання завдань до кожної теми оцінюється до 5 балів. Самостійна робота включає види роботи, які контролюються через перевірку завдань до тем семінарів, участь здобувачів у дискусіях, тестові завдання та підготовку й презентації завдань до двох контрольних робіт.

Результати навчальної діяльності будуть оцінюватися за 100-бальною шкалою (з навчальної дисципліни в цілому). Критично-розрахунковий мінімум для допуску до підсумкового контролю знань (заліку) – 30 балів. За результатами вивчення дисципліни обов'язковим є підсумкове накопичення балів – до 60 балів (поточний контроль, дві контрольні роботи, реферати-довіді). Здобувачі, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж розрахунковий мінімум (30 балів), вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Здобувачі виконують дві контрольні роботи. Оцінювання: до 40 балів (до 20 балів за чотири завдання за контрольну роботу № 1 і до 20 балів за чотири завдання за контрольну роботу № 2). Максимальна оцінка за одне завдання – 5 балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку (залікової роботи). Загальна кількість балів за її виконання – до 40. Час виконання – до 45 хвилин. У разі використання здобувачем заборонених джерел під час виконання залікової роботи він на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує за цей вид підсумкового контролю знань загальну нульову оцінку (0).

Залік у тестовій формі (40 тестових завдань, оцінювання: 1 бал за кожну вірну відповідь) дистанційно на платформах Zoom і Moodle в дистанційному курсі «Культура довіри в сучасному світі».

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота							Залік	Сума
				Контрольні роботи, передбачені навчальним планом		Разом		
T1	T2	T3	T4	Контрольна робота № 1	Контрольна робота № 2			
5	5	5	5	20 (5 балів x 4 завдання = 20)	20 (5 балів x 4 завдання = 20)	60	40	100

Мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати здобувачу вищої освіти, аби бути допущеним до підсумкового контролю (залікової роботи), становить 30 балів (виконані завдання до тем – письмово і завдань до двох контрольної роботи).

Загальна оцінка навчальної діяльності складається з компонентів:

№	Вид роботи	Кількість балів за одне завдання	Кількість видів роботи (завдань)	Максимальна сума балів
1	Завдання до тем семінарів, дискусії	5	4	20
2	Завдання до контрольної роботи № 1	5	4	20
3	Завдання до контрольної роботи № 2	5	4	20
4	Залікова робота (40 тестових завдань)	1	40	40
Разом:				100

Зарахування результатів, отриманих у неформальній освіті.

За поточний контроль (окремі складові освітнього компонента навчальної дисципліни) також за рішенням комісії зараховуються результати, отримані здобувачем у неформальній освіті.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Критерії оцінювання завдання до тем семінарів, контрольної роботи
(за 5-ти бальною шкалою)

Критерії	Бали
Відповідь повна, змістовна, аргументована	5
Відповідь повна, але з однією-двома незначними помилками	4
Відповідь не досить повна, з помилками, недостатньо обґрунтована	3
Відповідь не повна, містить суттєві змістовні помилки	2
Відповідь свідчить про поверхневі знання з теми, містить суттєві змістовні помилки	1
Відповідь відсутня та (або) не відповідає суті питання	0

Критерії оцінювання з дисципліни «Культура довіри в сучасному світі»

№ з/п	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Семінари 1-2	5	2	повідомлення (його текст) і завдання з питань ідеї довіри, теоретичних концепцій довіри та проблеми її реалізації в сучасному світі
		3	
Семінари 3-4	5	2	повідомлення (його текст) і завдання з питання типології, структури й елементів довіри
		3	
Семінар 5	5		повідомлення (його текст) і завдання щодо культури довіри та проблема її вимірювання
Семінар 6	5		повідомлення (його текст) і завдання щодо соціальних технологій формування культури довіри
Контрольна робота № 1	20	5	Тема «Довіра як соціальна чеснота». Відповіді на чотири орієнтовні завдання
		5	
		5	
		5	
Контрольна робота № 2	20	5	Тема «Рейтинг довіри в сучасному світі - Edelman Trust Barometer». Виконання чотирьох завдань – складових контрольної роботи
		5	
		5	
		5	
Залікова робота	40		40 тестових завдань
Усього	100		

Критерії оцінювання поточного контролю

1. Усні відповіді на семінарських заняттях з прикріпленням текстів повідомлень і виконаного одного завдання до тем 1-4 (до 5 балів за тему).
2. Виконання завдань двох контрольних робіт у межах самостійної роботи – до 40 балів.

Оцінювання контрольних робіт. Згідно з навчальним планом передбачено дві контрольні роботи, максимальна оцінка – 40 балів. Виконання чотирьох завдань контрольної роботи № 1 оцінюється до 20 балів. У контрольній роботі № 2 чотири завдання, кожне з яких оцінюється згідно критеріїв.

Критерії оцінювання завдань контрольної роботи № 1

Виконання чотирьох завдань контрольної роботи № 1 оцінюється до 20 балів.

Критерії оцінювання завдань контрольної роботи № 1

Оцінювання питань	Максимальна кількість балів
1) довіра, ризик, вразливість	5
2) довіра, співпраця і соціальний капітал	5
3) довіра і нормотворчість	5
4) довіра, емоції у соціальній взаємодії	5
Разом	20

Одне завдання оцінюється до 5 балів згідно із визначеними критеріями: 4 завдання x 5 балів = 20 балів.

Критерії оцінювання одної тези (питання) контрольної роботи (за 5-ти бальною шкалою)

Критерії	Бали
Відповідь повна, змістовна, аргументована, оригінальна, креативна, є приклади	5
Відповідь змістовна, але без креативності	4
Відповідь не досить повна, однак недостатньо обґрунтована, відсутні приклади	3
Відповідь не повна, аргументація поверхова	2
Відповідь відсутня та (або) не відповідає суті питання	1

Критерії оцінювання завдань контрольної роботи № 2

Критерії	Максимальна кількість балів
1) обґрунтування ролі і значущості рейтингу довіри в сучасному світі, що проводить Edelman Trust Barometer	5
2) розробка власних критеріїв оцінювання методології, показників, методів цього рейтингу та їх застосування (короткий опис).	5
3) визначення ролі цього світового рейтингу у моніторингу й оцінюванні досягнення Цілей сталого розвитку.	5
4) поради щодо удосконалення цього рейтингу (мінімум дві рекомендації) та визначення можливості його застосування для порівняння показників довіри в Україні і світі, визначення місця країни у світовому рейтингу.	5
Разом	20

Залікова робота включає 40 тестових завдань і оцінюється до 40 балів (40 тестів x1 бал = 40 балів).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 - 100	зараховано
70 - 89	
50 - 69	
0 - 49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна

Sztompka P. Trust: a sociological theory. Cambridge: Cambridge university press, 1999. 214 p.

Хижняк О. В. Культура довіри в рекламі та PR: практикум. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. 96 с.

Шайгородський Ю. Ж. Криза суспільної довіри: суперечність між очікуваннями та реальністю // Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція,

політичні партії, громадські організації / за ред. О. Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2020. С. 8-31.

Edelman's Trust Barometer: A cycle of mistrust threatens action in response to global challenges.

https://www.weforum.org/agenda/2022/01/edelman-trust-barometer-2022-report/?DAG=3&gclid=CjwKCAjwh8mlBhB_EiwAsztdBLh0RwtqJne8lsByf5jx2nfuvEwgZDfDiMBtUua3kB-DYbH OVUOMoBoCN6EQAvD_BwE

Допоміжна

Бень Б. Т. Довіра до себе: філософія Ральфа Емерсона в інформаційному суспільстві. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2020. Том 6. С. 28-38.

Валле Віра. У пошуках Людини. Номо emoticus. Дух і літера, 2022. 288 с.

Дмитрук Д., Коваль Н. Довіра до інститутів в просторовому вимірі як чинник стабільності українського суспільства. InterConf. 2021. № 78. С. 153-169. <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.10.2021.018>

Єрмакова Н. О. Особливості проявів довіри до інших та до себе у студентів юнацького віку. Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія. 2023. Випуск 1. С. 10-16. <file:///C:/Users/user/Downloads/2.pdf>

Жарікова С.Б. Особливості взаємозв'язку компонентів потенціалу самозмін та форм базової довіри у студентів. Габітус. 2024. Вип. 59. С. 146-150.

Князева О., Кисіль О. Довіра до політичних та міжнародних інститутів в європейських країнах: динаміка, тренди та фактори. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2021. № 6. С. 183-195.

Князева О. Як війна впливає на рівень довіри до влади: ефект “RALLY AROUND THE FLAG”. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. № 29. С. 210-213.

Князева О., Брижко Д. Довіра як ознака легітимності влади в умовах введення воєнного стану. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. № 29. С. 214-217

Коник Д. Довіра громади: кризові комунікації органів місцевого самоврядування. Практичний посібник. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». Київ, 2020. 70 с.

Кричевська Т. О. Довіра у грошово-кредитній сфері: логіко-історичне дослідження : монографія / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2020. 504 с.

Мосол Н.О. Міжособистісна довіра як предмет психологічного аналізу. Габітус. 2024. Вип. 59. С. 101-106.

Назаренко М. Вплив амбівалентної політичності на розвиток політичної довіри в сучасних умовах. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. № 29. С. 68-77.

Перепелиця Н. О. Довіра як чинник політичного розвитку: погляд Френсіса Фукуями. Науковий журнал «Політикус». 2019. Випуск 2. С. 11-16.

Печенюк І. С. Динаміка зміни рейтингів державних інститутів сектору безпеки та оборони України (2005–2021). Наука і оборона. 2021. № 2. С. 50-60.

Савченко О. В., Петренко В. В., Тімакова А. В. «Методика довіри / недовіри особистості до світу, до інших людей, до себе» (А. Купрейченко): україномовна адаптація, валідизація та стандартизація. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2022. № 5. С. 16-22. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.5.3>

Симисенко І. В. Інституційна довіра як чинник впливу на трансформацію політичної участі в сучасній Україні. Науковий журнал «Політикус». 2025. Випуск 2. С. 132–137.

Сікора І. І. Довіра електорату до електронних технологій у виборчому процесі: світовий досвід. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2024. Випуск 3(63). С. 64–70.

Сердюк О. О. Безпека та довіра 2021 : за результатами досліджень 2013–2021 років, проведених у Харківській області : [монографія] / Сердюк О. О., Бугайчук К. Л., Щербакова І. В., Бобро Н. В., Кузіна І. І., Даниленко І. В., Марковська Г. О., Тріверді-Бейтман Н., Танкебе Д.; за заг. ред. Сокурєнка В.В. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. 184 с.

Ситнік С. В., Пивоварчик І. М. Довіра до людей та її прояв у міжособистісній взаємодії. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* 2021. № 5. С. 59-65.

Стеценко Т. О. Довіра як соціальний ресурс: від теоретичної концептуалізації до пошуку механізмів практичного управління. *Грані.* 2018. № 6. С. 44-52.

Хижняк О. В. Ідея довіри та її мобілізаційний ефект у міжнародних відносинах: соціологічна інтерпретація. *Габітус.* 2020. № 12. С. 17-21.

Чабанна М. Концепт політичної довіри та реалії посттоталітаризму (методологічний аспект). *Політичні дослідження.* 2023. № 2 (6). С. 34–57.

Чайка Г. В. Формування і підтримка базової довіри у часи війни та післявоєнного відновлення. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія.* 2023. Том 34 (73) № 1. С. 29-34.

Чуйко Г. В., Чаплак Я. В. Міжособистісна довіра як передумова партнерських стосунків між людьми. *Психологічний часопис / за ред. С.Д. Максименка.* Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка. 2020. № 1. Вип. 6. С. 29-39.

Шайгородський Ю. Ж. Довіра як політико-психологічний феномен. *Політичне життя.* 2021. № 4. С. 63–69.

Щедрова Г. П., Кормич М. О. Чинник довіри як інструмент політичних технологій. *Гілея: науковий вісник.* 2020. Випуск 154 (№ 3). С. 33-340.

Collaborating with the Enemy: How to Work with People You Don't Agree with or Like or Trust by Adam Kahane.

Who Can You Trust?: How Technology Brought Us Together and Why It Might Drive Us Apart.

Джерело:

<https://hub.kyivstar.ua/reviews/komu-mozhna-doviryati-yak-tehnologiyi-ob-yednali-nas-i-chomu-voni-mozhut-nas-roz-yednati>

Журнали

- Соціологія: теорія, методи, маркетинг
- Український соціологічний журнал
- Український соціум
- Sociologos
- American Journal of Sociology
- American Sociological Review
- Current Sociology
- International Sociology
- European Sociological Review

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

2024. Edelman Trust Barometer. Global Report. Edelman Trust Institute. https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2024-02/2024%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Global%20Report_FINAL.pdf

Динаміка довіри соціальним інституціям у 2025 році. <https://www.crime-war.info/trust-soc/>

Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий–березень 2023р.). Разумков центр.
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-liutyi-berezen-2023r>

Щорічник Міжнародної соціологічної асоціації (MCA) «Annual Review of Sociology». <http://www.annualreviews.org/loi/soc>

Ресурсний центр по соціології, Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна (електронна бібліотека, тексти публікацій). <http://www.sociology.kharkov.ua/>

Андрощук Г. О. Ступінь довіри до штучного інтелекту: аналіз результатів досліджень. https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2021/Conf_20.09.21/3.pd

Болтон М. Довіра не є чесною: чому ми не повинні довіряти довірі. Ергономіка в дизайні, перш за все онлайн. 2022.
<https://www.yahoo.com/finance/news/dont-sleep-difference-family-trust-163733273.html>

«Важливо розрізнити віру й довіру: довіра не обов'язково має бути сліпою» – розмова Лариси Денисенко та Володимира Єрмоленка.
<https://decentralization.gov.ua/news/14133>

Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот.
<https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-a-yak-antidot/index.html>

Дашкова К., Ковальова Т. Проблеми забезпечення довіри громадян до судової влади в Україні. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2021.
<https://doi.org/10.36074/logos-29.10.2021.v1.20>

Діденко С. Війна в Україні: вплив на падіння довіри світового бізнесу. 2022.
<https://ua.news.ua/vojna-v-ukrayne-vlyyanye-na-padenye-doveryya-myrovogo-biznesa/>

Довіра, справедливість і об'єднувальна ідея як важелі розвитку. 2021.
<https://kmbs.ua/ua/article/yevhen-pentsak-trust>

ЗСУ очолюють рейтинг довіри українців – опитування. 2023.
<https://www.radiosvoboda.org/a/news-opytuvannia-dovira-zsu/32319880.html>

Кіран С., О'Доепті. Довіра, надійність і відносини: онтологічні роздуми про суспільну довіру до науки.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23299460.2022.2091311>

Коломієць Л., Кожедуб Т., Гук К. Теоретико-методологічні засади емпіричного дослідження довіри до себе. Молодий вчений. 2020. № 12 (88). С. 277-282.
<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-55>

Кузьмук О. Довіра як фундамент розвинутого суспільства.
<https://www.inforum.in.ua/conferences/25/79/591>

Лисенко Д. П. Довіра в предметному полі психологічних досліджень. Проблеми сучасної психології. 2018. № 40. С. 196-208.
<https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-40.196-208>

Павлюк А. Україна посіла 111 місце у світовому рейтингу щастя. Які країни лідирують?
<https://life.pravda.com.ua/society/rejting-nayshchaslivishih-krajin-svitu-ukrajina-posila-111-misce-307052/>

Палагнюк Ю.В. Соціальна довіра до органів публічної влади як фактор розвитку громадянського суспільства. Publ. upr. reg. rozvit. 2021. №3 Р. 699-725.
<file:///C:/Users/user/Downloads/266-Article%20Text-318-1-10-20211027.pdf>

Паніотто В., Харченко Н. Довіра соціальним інститутам.
file:///C:/Users/User/Downloads/04_KR_2_Analit1.pdf

Пекар В. Довіра: три ознаки однієї хвороби.
<https://site.ua/valerii.pekar/dovira-tri-oznaki-odnijeyi-xvorobi-i7qn6o7>

«Результати дослідження громадської думки щодо рівня довіри до уповноважених органів з питань пробації» / за ред. О. Янчука, К. Новохатньої. Київ, 2019. 24 с. <https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Дослідження-громадської-думки-2019.pdf>

Романчук Я. Брехливі лідери, політшарлатани, інфоцигани: де у світі перестають вірити політикам, а де продовжують і чому. <https://focus.ua/uk/opinions/620986-brehlivi-lideri-politsharlatani-infocigani-de-u-sviti-perestay-ut-viriti-politikam-a-de-prodovzhuyut-i-chomu>

Самусенко Ю. Глобальна криза довіри. Бізнесу у світі довіряють більше, ніж урядам та медіа. Але очікують від нього лідерства у розв'язанні суспільних проблем. Висновки зі звіту Інституту довіри. 2025. <https://forbes.ua/svit/naybilshiy-riven-doviri-otrimuyut-biznesi-ale-vid-nikh-chekayut-vtruchan-u-suspilni-problemi-komu-doviryayut-menshe-i-chomu-forbes-perekazue-zvit-institutu-doviri-edelmana-26012025-26598>

Саткліфф С. Ось як мало ми довіряємо нашому уряду та наслідки для всіх нас. 2022. <https://apolitical.co/solution-articles/en/heres-how-little-we-trust-our-government-and-the-implications-for-us-all>

Френсіс Фукуяма про українську демократію і помилкові очікування. 2018. <https://www.radiosvoboda.org/a/fukuyama-ukrayina-reformy-democratiya/31085269.html>

Френсіс Х. Фрей, Енн Морріс. «Почніть з довіри». Harvard Business Review, 2020. <https://hbr.org/2020/05/begin-with-trust>

Ханик Юлія-Божена. Вплив рівня довіри громадян до суб'єктів публічної влади на застосування публічного маркетингу в Україні. Аспекти публічного управління. 2021. Том 9. № 2. С. 43-49. <file:///C:/Users/user/Downloads/866-Текст%20статті-1294-1-10-20210527.pdf>

Чайка Г. В. Довіра і характеристики, що сприяють успішному переживанню травматичних ситуацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. 2023. Випуск 1. С. 13-19. <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/1284/1237>

Шість тез Ф. Фукуями про Україну, Росію і майбутнє. URL: <http://tvoemisto.tv/nevs>.

Школяр М. В. Роль соціальної довіри у трансформаційних процесах сучасного суспільства. <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-sotsialnoyi-doviri-u-transformatsiynih-protseah-suchasnogo-suspilstva/pdf>

Штепа О. Психологічні ресурси особистісної конфіденції: можливості довіри людини до себе й інших. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 50. С. 352–374. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.352-374>

Як і чому люди довіряють: мета-аналіз і розроблена модель / Хенкок П. А., Тереза Т. Кесслер, О. Д. Каплан, Кімберлі Стоуерс, Дж. Крістофер Брілл, Дебора Р. Біллінгс, Крістін Е. Шефер, Джеймс Л. Залма. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10083508/>

Castaldo S. Meanings of trust [online]. URL: www.sses.se/public/events/euram.

Castaldo S. Trust variety: Conceptual nature, dimensions and typologies [online]. URL: www.sses.se/public/events/euram.

Castelfranchi C. Degrees of trust. Paper presented on conference Trust Management. University of Crete. URL: www.itrust.uoc.gr.

Robert F. Hurley. The Decision to Trust. <https://hbr.org/2006/09/the-decision-to-trust>
Trust in society / Ed. by Karen S. Cook. https://www.russellsage.org/sites/default/files/cook_society_chapter1_pdf_0.pdf
2020. Edelman Trust Barometer // <https://www.edelman.com/trustbarometer>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю в разі запровадження жорстких обмежень з заборогою відвідування ЗВО студентами надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Культура довіри в сучасному світі».